KAUPAN LIITTO

29.3.2021

Eduskunnan talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Viite: HE 39/2021 vp

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta

Eduskunnan talousvaliokunta laatii lausuntoa liikkumisrajoituksia koskevasta hallituksen esityksestä. Kaupan liitto ry:tä (jatkossa Kaupan liitto) on pyydetty valiokuntaan kuultavaksi. Kaupan liitto antaa aiheesta myös kirjallisen lausunnon, jossa todetaan seuraavaa.

Yleistä

Esityksen tavoite on perusteltu ja sinällään kannatettava eli lähikontaktien väliaikainen rajoittaminen tautitilanteen saamiseksi hallintaan. Huomioiden kuitenkin jo voimassa olevat voimakkaat ja laaja-alaiset rajoitukset sekä sen, että esitystä koskevassa tiedottamisessa 25.3.2021 korostettiin tavoitteena olevan erityisesti rajoittaa yksityistiloissa tapahtuvia kokoontumisia, voidaan kysyä, ovatko nyt esitetyt rajoitukset tähän tavoitteeseen nähden liian laajoja ja onko ne kohdennettu kaikilta osin oikein.

Toimeenpantaessa hallituksen ehdottamat rajoitteet vaikuttaisivat 3 800 erikoiskaupan yrityksen toimintaan pääkaupunkiseudulla ja Turun alueella. Nämä yritykset työllistävät yhteensä 15 600 työntekijää. Tämän lisäksi rajoitustoimet vaikuttaisivat tuhansien muiden palelualojen yritysten toimintaedellytyksiin. Kaupan liitto korostaa, että erikoiskaupan yritykset ovat kärsineet jo valmiiksi viranomaisrajoitusten ja -suositusten vaikutuksista sekä pandemian aiheuttamasta kuluttajakäyttäytymisen muutoksesta. Useilla yrityksillä on kannattavuushaasteita, ja osa on joutunut lopettamaan toimintansa.

Tässä yhteydessä haluamme nostaa esille sen, että hallituksen esityksen mukaan asiointeihin vähittäiskaupan erikoisliikkeissä ja palveluissa ei pystytä jäljittämään tartuntoja, mitä on perusteltu käytännön syillä (HE 324/2021 s. 28). Samalla väitetään silti olevan hyvin todennäköistä, että asioinnilla vähittäiskaupan erikoisliikkeissä ja palveluissa voi tapahtua tartuntoja, vain koska 15–20 % kaikkien tartuntojen alkuperästä jää tunnistamatta ja kaupan henkilökunnilla on todettu työperäisiä tartuntoja. Toisaalla on kuitenkin todettu, että

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi

"[e]sitys ei tarkoita, etteivätkö käytössä olevat keinot ole olleet toimivia potentiaalisten altistumistilanteiden ehkäisemiseksi liiketiloissa" (s. 76).

Työperäiset tartuntaketjut kaupan alan yrityksissä on saatu nopeasti tunnistettua, rajattua ja katkaistua, eikä tartuntoja asiakkaiden keskuudessa ole juurikaan tullut ilmi, missä osansa on ollut yritysten riittävillä varautumistoimilla, kuten jo syksyllä annetulla vahvalla maskisuosituksella, muistutuksilla ja ohjeistuksilla terveysturvallisesta asioinnista sekä käsidesin tarjoamisella asiakkaille. Pidämmekin väitettä vähittäiskaupassa asioidessa todennäköisesti saaduista tartunnoista kyseenalaisena, koska sen tueksi ei ole esitettävissä mitään suoraa näyttöä, mikä hallituksen esityksessä on myönnetty. Väite on erityisen huolestuttava siksi, että sitä käytetään perustelemaan hyvin voimakkaasti, joskin epäsuorasti elinkeinonharjoittamisen vapauteen kajoavia rajoitustoimia.

Rajoitusten aiheuttamien menetysten korvaaminen

Hallituksen esityksessä todetaan, että merkittävimpien uusien taloudellisten vaikutusten arvioidaan kohdistuvan erikoiskaupan vähittäiskauppaan ja muihin henkilökohtaisiin palveluihin. Lisäksi lain vaikutusten arvioinnissa mainitaan, että esityksellä on vaikutusta näiden yritysten liiketoimintaan ja kannattavuuteen, sillä yrityksillä on jatkuvasti hoidettavanaan erilaisia kiinteitä ja muita kuluja, kuten vuokra-, sähkö- ja vesimaksut. Lisäksi rajoitustoimet vähentäisivät ihmisten liikkumista sekä lisäisivät konkurssiriskiä taloudellisesti tiukoilla olevien yritysten kohdalla. Esityksessä arvioidaan, että mikäli liikkumisrajoitukset tulevat voimaan nopeasti, ei yrityksille jää aikaa sopeuttaa toimintaansa henkilöstökulujen osalta, jolloin ne voivat joutua maksamaan palkkoja myös liikkumisrajoitusten aikana.

Hallituksen esityksessä todetaan, että lakiin ei ehdoteta erillistä sääntelyä rajoitusten aiheuttamien menetysten korvaamisesta, mutta lainsäädäntöön sisällytetään mahdollisuudet kohtuulliseen kompensaatioon siten, että se kohtuullisessa määrin ottaa huomioon myös liikkumisrajoituksesta seuraavat vaikutukset.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 38/2021 vp) katsottiin ravintoloiden asiakastilojen uudelleen sulkemisella puututtavan merkittävällä tavalla elinkeinovapauteen ja siksi rajoitusten kompensointi todettiin välttämättömäksi. Myös perustuslakivaliokunta on pitänyt välttämättömänä, että lailla säädetään menetysten kohtuullisesta kompensoimisesta ja lain vaikutuksia lieventävistä järjestelyistä, ja katsonut, että elinkeinovapauden ja omaisuuden suojan näkökulmasta perusteltua olisi pyrkiä rajoitusten aiheuttamat tappiot ja kustannukset riittävästi huomioivaan ja kattavaan hyvittämiseen (PeVL 6/2021 vp ja siinä viitatut aiemmat lausunnot, erityisesti PeVL 13/2020 vp).

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun hallituksen esityksen (HE 27/2021 vp) täydentämisestä (HE 37/2021 vp), jossa esitetään yrityksille uutta korvausta asiakastilojen sulkemisesta (ns. sulkukorvaus). Kolmen viikon sulkemisesta aiheutuvien korvausten budjettivaikutuksiksi arvioidaan 70 miljoonaa euroa.

Kaupan liitto katsoo, että hallituksen esityksessä ehdotetut liikkumisrajoitukset, joiden arvioidaan vaikuttavan kielteisesti etenkin vähittäiskauppaan, rinnastuvat vaikutuksiltaan ravintoloiden sulkemiseen. Näin ollen myös liikkumisrajoituksista kärsiville yrityksille tulee saada vastaava sulkukorvaus. Kaupan liitto korostaa, että hallitus esittää laajuudeltaan ja vaikutuksiltaan täysin poikkeuksellisia ja erittäin voimakkaasti erikoiskaupan yrityksiin vaikuttavia rajoitustoimia. Lakiesityksen perusteluissa esitystä pidetään sen voimakkaiden vaikutusten vuoksi merkityksellisenä perustuslain 18 §:n 1 momentissa tarkoitetun elinkeinovapauden kannalta. Kaupan liitto katsoo, että näiden tekijöiden perusteella tulee rajoitusten negatiivisten taloudellisten vaikutusten minimoimiseksi laissa erikseen todeta rajoitusten kompensoinnin välttämättömyys sekä riittävät tukitoimet.

Kaupan liitto arvioi, että nopeavaikutteisia tukitoimia olisivat erilaiset verotukseen liittyvät ratkaisut. Kaupan liitto on esittänyt hallitukselle, että saatettaisiin uudelleen voimaan vuonna 2020 määräaikaisesti voimassa ollut verojen helpotettu maksujärjestely alennetulla viivästyskorolla. Maksujärjestelyä hakivat pääasiassa erikoiskaupat sekä muut koronasta kärsineet palvelualojen yritykset.

Kaupan liitto katsoo, että on tärkeätä ottaa huomioon myös niiden yritysten tilanne, joilla on edelleen voimassa oleva maksujärjestely. Maksujärjestelyn ehdot ovat tiukat. Jos yritys ei pysty suoriutumaan kuukausittaisesta maksuerästä, maksujärjestely raukeaa ja verot tulevat kerralla maksuun. Käytännössä verot menevät ulosottoon, koska harvalla erikoiskaupalla on mahdollisuus suoriutua veroista tilanteessa, jossa lailla asetettavat liikkumisrajoitukset aiheuttavat huomattavaa kassavajetta ja joidenkin yritysten kohdalla jopa liiketoiminnan täydellisen pysähtymisen.

Kaupan liitto on esittänyt hallitukselle, että rajoituksista kärsivien yritysten taloudellista ahdinkoa kevennettäisiin myöntämällä voimassa olevassa maksujärjestelyssä oleville veroille lyhennysvapaata. Kaupan liiton käsityksen mukaan lyhennysvapaan voi käytännössä toteuttaa kevyesti Verohallinnon prosesseja ja määräyksiä muuttamalla.

Liikkumisrajoitukset ja poikkeukset liikkumisrajoituksille

Kaupan alan yritysten kannalta erityisen tärkeätä on määritellä laissa mahdollisimman yksiselitteisesti, missä tilanteissa asiointi elinkeinonharjoittajan toimipisteessä on sallittua eli

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi

milloin asioinnin katsotaan kuuluvan lakiesityksen 3 § 2 momentissa lueteltujen poikkeusten piiriin. Olennaisia ovat tässä suhteessa etenkin 3 § 2 momentin 1 ja 2 kohta.

Välttämättömät tarvikkeet

Kaupan liitto kiinnittää huomiota siihen, mitä ymmärretään "henkilökohtaisen elämän kannalta välttämättömillä tarvikkeilla", koska määritelmää ei ole käytetty muualla lainsäädännössä. Hallituksen esityksen mukaan näillä "tarkoitettaisiin jonkin valmistamiseen, huoltoon, käyttöön tms. tarvittavaa esinettä tai ainetta. Tarpeen tulisi olla henkilökohtaisen elämän kannalta välttämätöntä. Kyse olisi siten sellaisten tarvikkeiden hankkimisesta, joita on hankittava esimerkiksi rikkoontuneen laitteen korjaamiseksi tai uuden hankkimiseksi. Tarvikkeen hankinnan tulee kuitenkin olla juuri sillä hetkellä välttämätöntä eli esimerkiksi tarvikkeen hankkiminen ei voisi jäädä odottamaan myöhempää ajankohtaa." (HE 324/2021 vp s. 60).

Kaupan liitto katsoo, että lakiesityksen 3 § 2 momentin 1 kohdassa ja sen perusteluissa tehty rajaus henkilökohtaisen elämän kannalta välttämättömiin tarvikkeisiin on liian kapea, eikä ota huomioon kaikkia arkielämän kannalta tarpeellisia taikka viitatun momentin muiden kohtien nojalla sallittuun liikkumiseen kiinteästi liittyviä ja niiden toteuttamiseksi tarpeellisia tarvikkeita.

Näkemyksemme mukaan lainkohdassa tarkoitettujen henkilökohtaisen elämän kannalta välttämättömien tarvikkeiden on pidettävä sisällään kaikki sellaiset hyödykkeet, jotka vastaavat ihmisen perustarpeisiin ja ovat siksi arkielämässä tarpeellisia. Näihin kuuluvat elintarvikkeiden, lääkkeiden ja polttoaineen ohella mm. tavanomainen vaatetus ja tapauskohtaisesti henkilökohtaiset apuvälineet, mikä olisi hyvä tuoda esille perusteluissa. Jos esimerkiksi henkilön silmälasit rikkoutuvat tai tämän lapsi tarvitsee uudet kuravaatteet, korvaavien hyödykkeiden hankkimisen täytyy olla mahdollista liikkumisrajoituksista huolimatta.

Mahdollisuus oman elinkeinon tai ammatin harjoittamisen kannalta välttämättömien tarvikkeiden hankkimiseen on tuotu esille säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 324/2021 vp s. 61), mutta näkemyksemme mukaan tämä olisi syytä tehdä säännöstasolla, jotta asiasta ei jää epäselvyyttä. Tarvikkeiden hankkimisella voi myös olla kiinteä yhteys työn suorittamiseen, vaikka kyse on ennakoimattomasta tai poikkeuksellisesta hankinnasta. Näin on esimerkiksi silloin, jos ammatinharjoittajan käyttämä tietotekninen laite hajoaa ja hänen on välttämätöntä hankkia uusi korvaava laite.

Aidosti epäselvää on, lukeutuvatko eläinten ruoka ja tarvikkeet 1 kohdan määritelmän piiriin. Näkemyksemme mukaan näin kuuluisi olla sillä perusteella, että lakiesityksen 3 § 2 momentin 11 kohdan mukaan sallittua on välttämätön liikkuminen henkilön vastuulla

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi

olevan eläimen hoitoa varten, mitä perustellaan mm. eläinsuojelulain ja perustuslain 20 §:n vaatimuksilla (HE 324/2021 vp s. 64). Jos eläimen hoito edellyttää esimerkiksi ravintoa, jota erikoiskaupat myyvät, on näissä asioinnin oltava sallittua. Vertailun vuoksi todettakoon, että esimerkiksi voimassa oleviin maahantulorajoituksiin (Valtioneuvosto: Maahantulon rajoitukset ja terveystoimet Suomessa) sisältyvässä työ- ja elinkeinoministeriön laatimassa listassa Huoltovarmuuden kannalta akuutit tai toimialan toiminnan kannalta kriittiset työtehtävät (25.1.2021) mainitaan maahantulon olevan mahdollista kotieläintuotannon sekä eläinten hoidon ja terveyden kannalta välttämättömien tehtävien toteuttamiseen liittyvässä tarkoituksessa.

Hallituksen esityksen perusteluiden nojalla on näkemyksemme mukaan selvää, että lakiesityksen 3 § 2 momentin 10 kohdan mukaisen rakennuksen, kiinteistön tai kulkuneuvon huoltamiseksi tai ylläpitämiseksi hankittavat tarvikkeet, esimerkiksi rakennusmateriaalit tai varaosat, kuuluvat 3 § 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettuihin välttämättömiin tarvikkeisiin. Asia olisi kuitenkin hyvä tuoda esille säännöstasolla.

Jotta tulkinnanvaraisuutta voidaan ainakin rajoitetusti vähentää, vaikkei kokonaan poistaa, Kaupan liitto katsoo, että säännöstä ja sen perusteluita tulisi edellä mainituista syistä tarkentaa sallimalla kaikki sellaisten hyödykkeiden hankkiminen, joilla on kiinteä yhteys lakiesityksen 3 § 2 momentin muiden kohtien nojalla sallittuun liikkumiseen.

*Kaupan liitto ehdottaa, että edellä kerrotuilla perusteilla **lakiesityksen 3 § 2 momentin 1 kohtaa tulisi täydentää** siten, että se kattaa henkilökohtaisen elämän taikka ammatin, elinkeinon tai yritystoiminnan kannalta välttämättömien tarvikkeiden sekä muutoin sallittuun liikkumiseen kiinteässä yhteydessä olevien tarvikkeiden hankkimisen. Vaihtoehtoisesti liikkumisen tulisi olla sallittua henkilökohtaisen elämän kannalta välttämättömien tarvikkeiden sekä [ainakin] kohdissa 4, 9 ja 10 tarkoitettuun liikkumiseen kiinteässä yhteydessä olevien tarvikkeiden hankkimiseksi.*

*Kaupan liitto ehdottaa mainitun **lainkohdan perusteluja täydennettäväksi siten**, että muilla merkitykseltään elintarvikkeisiin, lääkkeisiin ja polttoaineeseen rinnastuvilla henkilökohtaisen elämän taikka ammatin, elinkeinotoiminnan tai yritystoiminnan harjoittamisen kannalta välttämättömillä tarvikkeilla ja muuhun (3 § 2 momentin kohtien 4, 9 ja 10 nojalla) sallittuun liikkumiseen kiinteässä yhteydessä olevilla tarvikkeilla tarkoitettaisiin arkielämän kannalta tarpeellisia tai jonkin valmistamiseen, huoltoon, käyttöön, hoitoon tms. tarvittavaa esinettä tai ainetta. Tarpeen tulisi olla henkilökohtaisen elämän tai muiden tässä mainittujen syiden kannalta välttämätön.*

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi

Tilausten noutaminen

Kaupan liitto katsoo, että ennakkoon tehdyn tilauksen nouto elinkeinonharjoittajan kuten kaupan alan yrityksen toimipisteestä, esimerkiksi niin kutsuttu Click & Collect -palvelu, on rinnastettavissa lakiesityksen 3 § 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun lähetyksen noutoon.

Hallituksen esityksessä on tilausten noutamisen osalta tyydytty toteamaan seuraavasti (HE 324/2021 vp s. 61): "Jos henkilö on tilannut itselleen tavaran esimerkiksi verkkokaupasta, on hänellä oikeus hakea lähetys esimerkiksi pakettiautomaatista, johon lähetys on toimitettu. Usein automaatit sijaitsevat ruokakauppojen yhteydessä, joten tällainen liikkuminen ei lisää tartuntariskiä, jos ruokakaupassa asioinnin suorittaa esimerkiksi samalla kertaa."

Kaupan liiton tulkintaa, jonka mukaan lähetyksen noutamisella tulee tarkoittaa kaikkea tilausten noutamista, tukee hallituksen esityksen kirjaus (HE 324/2021 vp s. 76): "Esityksen oikeasuhtaisuutta tasapainottaa kuitenkin mahdollisuus verkkokauppaan ja tilattujen tuotteiden noutamiseen, vaikka kyseessä eivät olisikaan lakiehdotuksen mukaiset välttämättömyystarvikkeet." Samoin esityksessä todetaan kotitalouksien kulutusmahdollisuuksien yhteydessä, että "verkkokauppa ja muu etämyynti voisi liikkumisen rajoitusalueilla jatkua entisellään" (HE 324/2021 s. 47). Korostamme, että lainauksessa ei puhuta lähetyksistä, vaan tilatuista tuotteista, verkkokaupasta ja etämyynnistä. Verkkokaupan sijaan säännöksessä pitäisikin käyttää termiä ennakkotilaus tai etämyynti, koska tilaus on voitu tehdä puhelinta, sähköpostia, pikaviestipalvelua tai muuta soveltuvaa sähköistä välinettä tai sovellusta käyttäen.

Tulkinnan puolesta puhuvat lukuisat muutkin seikat, jotka ovat olennaisia paitsi kontaktien vähentämisen ja koronaturvallisen asioinnin, myös elinkeinonharjoittajien yhdenvertaisen kohtelun ja elinkeinonharjoittamisen vapauden näkökulmasta. Kaupan liiton näkemyksen mukaan tilausten noutaminen suoraan erikoiskaupan liikkeistä vähentäisi ruuhkia muissa myymälöissä ja pakettiautomaateilla, ja edistäisi siten ihmisten välisten kontaktien vähentämisen tavoitetta.

Tilausten koronaturvallinen toimittaminen

On syytä todeta, ettei asiakas aina voi noutaa tilausta pakettiautomaatista, vaikka olisi tällaisen toimitusvaihtoehdon valittu. Jos pakettiautomaatti on täynnä, jätetään paketti usein lähetyspalvelun tarjoajan tai kolmannen tahon ylläpitämään palvelupisteeseen odottamaan noutoa. Kaikkien lähetyspalvelun tarjoajien kohdalla pakettiautomaatti ei edes ole vaihtoehtona, jolloin lähetyksen nouto edellyttää joka tapauksessa ihmiskontaktia, joka on kuitenkin lyhytaikainen ja järjestettävissä koronaturvallisesti.

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi

Esittämämme tulkinnan puolesta puhuu se, että kun asiakas on tehnyt tilauksensa ennakkoon ja noutaa sen kaupan toimipisteestä, jää toimipisteessä asiointiin käytetty aika yhtä lyhyeksi kuin se aika, jonka henkilö viettäisi ulkopuolisella tilauksen noutopisteellä. Samalla pienennetään riskiä sille, että tiheästi asutuilla alueilla toimitusten nouto- ja lähetyspisteet ruuhkautuvat, kun kuluttajat ja muut asiakkaat jakautuvat tasaisemmin eri paikkojen välillä. Elinkeinonharjoittajan tehtäväksi jää huolehtia siitä, että nouto voidaan järjestää koronaturvallisesti noudattaen mm. riittäviä turvaetäisyyksiä ja hyvää hygieniaa.

Mikäli mainittua lainkohtaa sen sijaan tulkittaisiin hyvin suppeasti siten, että lähetyksillä tarkoitettaisiin vain tilauksia, jotka lähetyspalvelun tarjoaja on ottanut kuljetettavakseen kaupan toimipisteestä (esimerkiksi myymälä tai varasto) toiseen sijaintiin (esimerkiksi pakettiautomaatti tai lähetyspalvelun tai kolmannen tahon ylläpitämä noutopiste), josta kuluttaja tai muu asiakas sen myöhemmin noutaa, eivät ihmisten väliset kontaktit kaikissa tilanteissa vähenisi samassa mittakaavassa kuin tulkintamme mukaisessa vaihtoehdossa, koska toimitusketjussa olisi useampia vaiheita.

<u>Elinkeinonharjoittajien yhdenvertainen kohtelu</u>

Toinen kaupan alan yritysten näkökulmasta keskeinen seikka on elinkeinonharjoittajien yhdenvertainen kohtelu. Mikäli lakiesityksen 3 § 2 momentin 2 kohtaa tulkittaisiin suppeasti, syrjittäisiin perusteettomasti sellaisia elinkeinonharjoittajia, jotka eivät ole järjestäneet etämyyntikanavia jo valmiiksi lain vaatimusten mukaisesti esimerkiksi solmimalla sopimusta tilausten toimittamisesta lähetyspalvelun tarjoajan kanssa.

Suppeaan tulkintaan liittyy myös riski siitä, että kuluttajat siirtävät suhteessa suuremman osan erikois- ja käyttötavaraostoksistaan kivijalkaliikkeistä ulkomaisiin verkkokauppoihin, koska kotimaiset yritykset eivät voi kilpailla toimitusvaihtoehdoilla ja -kustannuksilla, joita noudon yhteydessä ei synny. Tämä lisäisi kotimaisten yritysten ahdinkoa entisestään.

Esittämäämme tulkintaa seuraten varmistetaan, että tilausten noutomahdollisuutta kuten Click & Collect -palvelua jo tarjoavat kaupan alan yritykset, sekä sellaiset elinkeinonharjoittajat, joilla ei ole valmiita etämyyntikanavia, voivat liikkumisrajoitusten voimassa ollessakin luovuttaa ennakkotilauksia asiakkaille toimipisteestään. Tämä on ensiarvoisen tärkeätä erityisesti sellaisille usein pienille kaupan alan yrityksille, joilla ei ole resursseja järjestää lähetyspalveluita lyhyellä aikavälillä, ja joiden elinkeinonharjoittamisen vapautta liikkumisrajoitukset muutoinkin haittaavat suhteettoman paljon. Tulkinta vähentäisi myös elinkeinonharjoittamisen vapauden kannalta käytännössä merkittävää epävarmuutta siitä, mitä voidaan pitää lakiesityksen 3 § 2 momentin 1 kohdan mukaisena henkilökohtaisen elämän kannalta välttämättömien tarvikkeiden hankkimisena.

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi

Vertailu ravitsemisliikkeiden aukiolorajoituksiin ja ulosmyyntiin

Kiinnitämme huomiota vielä siihen seikkaan, että majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain (184/2021) 3a § 2 momentin nojalla ruoan tai juoman myyminen ravitsemisliikkeestä muualla nautittavaksi on mahdollista. Lain esitöissä ulosmyyntimahdollisuuden edellytykseksi on asetettu vain, että se voidaan järjestää terveysturvallisella tavalla (HE 22/2021 vp s. 17). Lain esitöitä voi myös lukea siten, ettei ulosmyynnin kieltämistä katsottu välttämättömäksi ja oikeasuhtaiseksi toimenpiteeksi (HE 22/2021 vp s. 15). Sillä, että liikkumisrajoitusten voimassa ollessa noudettava ruoka ja juoma olisi tilattava ennakkoon hallituksen esityksen mukaan (HE 324/2021 vp s. 60), ei nyt käsiteltävän asian kannalta ole merkitystä.

Ulosmyynnin järjestämistä ei ole katsottu tarpeelliseksi arvioida talousvaliokunnan tai perustuslakivaliokunnan toimesta (vrt. TaVM 5/2020 vp ja 4/2021 vp sekä PeVL 7/2020 vp ja 6/2021 vp). Perustuslakivaliokunta on pitänyt kuitenkin välttämättömänä, että lailla säädetään ravintolasulun vaikutuksia lieventävistä järjestelyistä elinkeinonharjoittajille (PeVL 7/2020 vp, samoin PeVM 10/2020).

Tätä taustaa vasten vaikuttaisi tarpeettomalta, suhteettomalta ja jopa eriskummalliselta rajoitukselta, mikäli kaupat, joita ei olla määräämässä suljettavaksi asiakkailta, eivät voisi toimia samoin kuin ravitsemisliikkeet ja luovuttaa tilauksia asiakkaille omassa toimipisteessään.

*Kaupan liitto ehdottaa, että edellä kuvatuilla perusteilla **lakiesityksen 3 § 2 momentin 2 kohtaa tulisi tarkentaa** puhumalla lähetyksen sijaan tai ohella tilauksesta.*

*Kaupan liitto ehdottaa **lainkohdan perusteluita täydennettäväksi siten**, että jos henkilö on tilannut itselleen tavaran etäyhteyksin, esimerkiksi verkkokaupasta, on hänellä oikeus hakea lähetys elinkeinonharjoittajan toimipisteestä kuten myymälästä, taikka pakettiautomaatista tai muusta noutopisteestä, johon lähetys on toimitettu.*

Liikkumisrajoitusten vaikutukset kilpailuneutraliteettiin

Liikkumisrajoitukset heikentävät alueellisesti elinkeinonharjoittamisen edellytyksiä erityisesti sellaisissa erikois- ja käyttötavarakaupan yrityksissä sekä muiden kaupan alan yrityksissä, joiden ei katsota myyvän henkilökohtaisen elämän kannalta välttämättömiä tarvikkeita. Lainsäädännön negatiivinen vaikutus näiden yritysten liikevaihtoon on kiistaton, mikä on tuotu esille myös hallituksen esityksessä useaan kertaan (HE 324/2021 vp s. 45-46, 75-76, 86).

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi

Liikkumisrajoitukset johtavat kilpailuneutraliteetin näkökulmasta haastavaan tilanteeseen, jos ei-välttämättömien hyödykkeiden myynti liikkumisrajoitusalueella jatkuu samaan aikaan toisaalla välttämättömien tarvikkeiden rinnalla. Hallituksen esityksessä on nimenomaisesti todettu, ettei tarkoitus ole kieltää hankkimasta tiettyä myynnissä olevaa tuotetta, kun tuotteen ostaminen tapahtuu välttämättömän hankinta-asioinnin yhteydessä (HE 324/2021 vp s. 60). Elinkeinonharjoittajien epäyhdenvertaiset toimintamahdollisuudet korostuvat entisestään, jos ennakkotilausten luovuttamista ei-välttämättömiä hyödykkeitä myyvien yritysten toimipisteissä ei sallittaisi.

Toteamme selvyyden vuoksi, että ei-välttämättömien hyödykkeiden myynnin kieltäminen henkilökohtaisen elämän kannalta välttämättömiä tarvikkeita myyviltä kaupoilta olisi jälleen yksi askel väärään suuntaan elinkeinonharjoittamisen vapauden näkökulmasta. Päinvastoin olemme sitä mieltä, että lainsäädännössä tulee pyrkiä minimoimaan liikkumisrajoituksista aiheutuvat haitat ja välilliset rajoitukset kaupankäynnille kaikin käytettävissä olevin keinoin, toisin sanoen pyrkiä mahdollistamaan liiketoiminnan jatkaminen poikkeusoloissa terveysturvallisin keinoin siinä määrin kuin mahdollista.

Koska liikkumisrajoitukset kuitenkin vaikuttavat erikois- ja käyttötavarakaupan yritysten liiketoimintamahdollisuuksiin, Kaupan katsoo, että kilpailuneutraliteetin vääristymisestä seuraavat vaikutukset yrityksille tulee ottaa huomioon päätettäessä liikkumisrajoituksista aiheutuvien menetysten kompensaatiosta kaupan alan yrityksille.

Valvonta

Vain poliisilla olisi esitetyn **5 §:n** mukaan oikeus saada pyynnöstä selvitys liikkumisrajoitetulla alueella liikkumisen määränpäästä ja tarkoituksesta. Pykälän mukaisen selvityksen näkökulmasta korostuu edellä tässä lausunnossa otsikon “Liikkumisrajoitukset ja poikkeukset liikkumisrajoituksille” alla mainittu tarve määritellä laissa mahdollisimman yksiselitteisesti, missä tilanteissa asiointi elinkeinonharjoittajan toimipisteessä on sallittua eli milloin asioinnin katsotaan kuuluvan lakiesityksen 3 § 2 momentissa lueteltujen poikkeusten piiriin.

Lakiesityksen **7 §** käsittelee kasvomaskin tai hengityssuojaimen käyttöpakkorikkomusta, josta säädettäisiin maskipakon käytön edistämiseksi. Kaupan liitto pitää viranomaisen määrittämää maskipakkoa hyvänä maskin käyttöä edistävänä toimenpiteenä. Liitto antoi oman vahvan maskisuosituksensa jo viime syksynä. Lakiesityksen mukaan säädettävä maskipakko on odotettu päätös, ja se vahvistaa myös kaupan alan viestiä. Rikesakkomääräyksen, 40 euroa, antamisen mahdollisuus poliisin toimesta sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo kasvomaskin tai hengityssuojaimen käyttöpakkoa, on Kaupan liiton mukaan tärkeä osa viranomaisen säätämää maskipakkoa. Kaupan liitto pitää tärkeänä,

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi

että poliisi käy säännöllisesti ja näkyvästi kaupoissa osoittaakseen läsnäolollaan, että 7 §:n täytäntöönpanoa valvotaan.

Kaupan liitto pitää lakiesityksen perusteella epäselvänä, voisiko kaupan henkilöstö estää henkilön sisäänpääsyn kauppaan tai poistaa hänet sieltä, jos maskia ei suostu käyttämään ilman hyväksyttävää syytä. Turvallisuuspalvelulain mukaan vartijalla ja järjestyksenvalvojalla on tietyissä tilanteissa oikeus pääsyn estämiseen ja toimialueeltaan poistamiseen. Nämä oikeudet painottuvat käytännössä järjestyshäiriöihin, eikä muiden voimassa olevissa laeissa tai niiden esitöissä ole huomioitu tilannetta, jossa kyse on tartuntataudin ehkäisyyn perustuvasta reagointitarpeesta. Tästä syystä Kaupan liitto toteaa, että ilman lakiin liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta lisättävää säännöstä tai viittausta muuhun soveltuvaan lainkohtaan, jonka perusteella henkilön, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo kasvomaskin tai hengityssuojaimen käyttöpakkoa, pääsyä kauppaan ei voitaisi kaupan henkilöstön tai vartijan toimesta estää tai häntä ei voitaisi poistaa kaupasta.

Kaupan yritykset jatkavat systemaattista työtään turvallisen asioinnin ja työskentelyn edelleen mahdollistamiseksi myymälöissä.

Kunnioittavasti

KAUPAN LIITTO RY

Mari Kiviniemi
Toimitusjohtaja

Simo Hiilamo
Edunvalvontajohtaja

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi